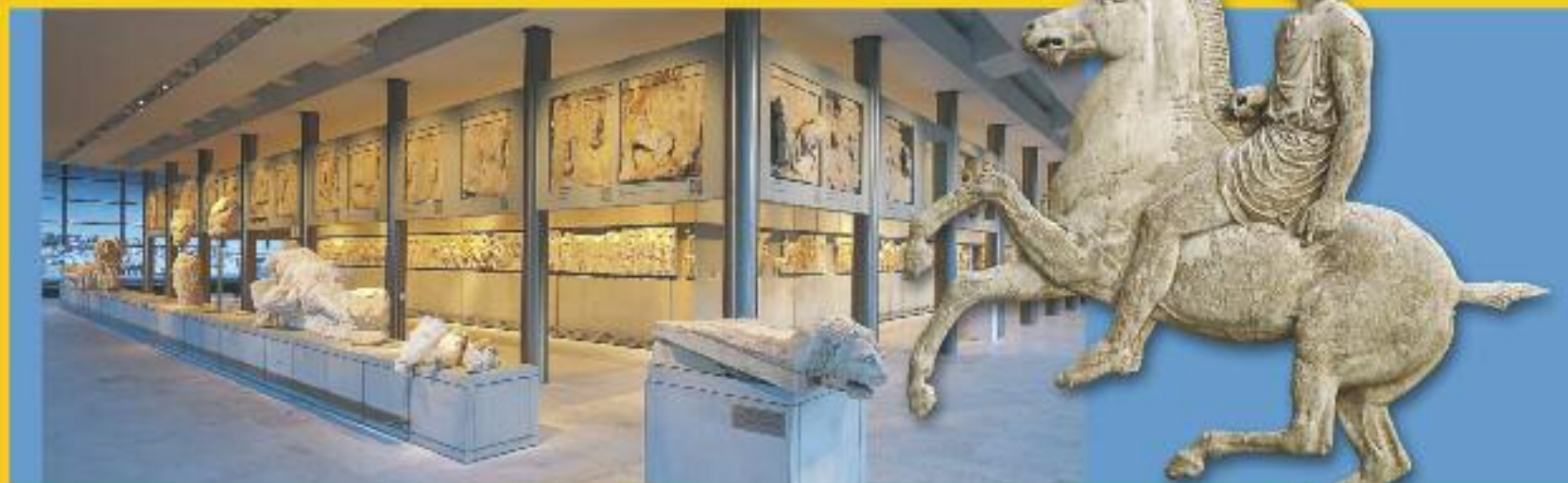

Τα γλυπτά του Παρθενώνα

Κείμενα-επιμέλεια: **Κ. Χατζηασλάνη, Ε. Καϊμάρα, Α. Λεοντή**

Καλλιτεχνική επιμέλεια: **Ίνα Μελέγκογλου, AllSys**

Επεξεργασία εικόνων: **Indigo Graphics**

Εκτύπωση: **Α. Τσάκος - Ελ. Μπένου - Στ. Καμαράδου**

Φωτογραφίες: **Ν. Δανιλιδής**; εξώφυλλο, σελ. 2, 4, 12-14, 22-32, οπισθόφυλλο

Σ. Μαυρομμάτης; εξώφυλλο, εσώφυλλο, σελ. 1, 6-11, 15-21

Ευχαριστίες οφείλονται στον Πρόεδρο του Δ.Σ. του Μουσείου Ακρόπολης **καθ. Δ. Παντερμαλή**, στον Πρόεδρο της Επιτροπής Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης **καθ. Χ. Μπούρα**, στη Διευθύντρια της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης **Μ. Ιωαννίδου**, στην Επίτιμη Διευθύντρια της Α΄ Εφορείας Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων **δρα Α. Χωρέμπ**, στη **Ν. Δόλλη** και στη **Σ. Παράσχου**, καθώς και στον **Κ. Μελέγκογλου**.

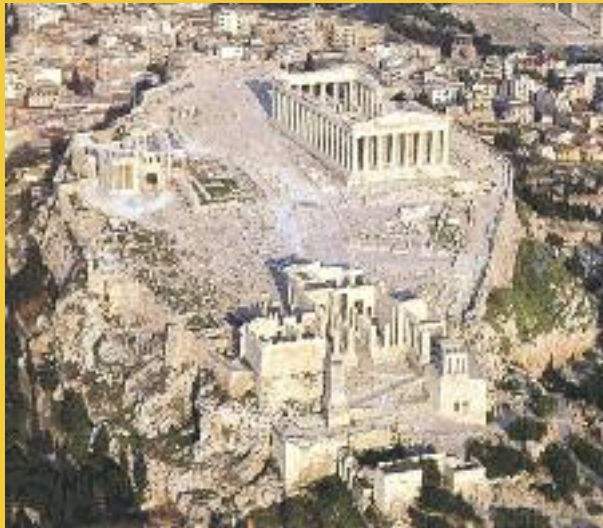
ISBN: 978-960-99049-0-2

© Μουσείο Ακρόπολης, 2009

Ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία την Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης και την Α΄ Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Η Ακρόπολη

Στο φυσικό βραχώδη λόφο της Ακρόπολης εγκαταστάθηκαν άνθρωποι ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους, διαμορφώνοντάς τον σε **ισχυρό φρούριο** που προστάτευε το ανάκτορο του ηγεμόνα και τους κατοίκους σε περίπτωση κινδύνου. Κατά τη γεωμετρική περίοδο (8ος αι. π.Χ.) η Ακρόπολη έπαψε να είναι φρούριο και έγινε **ιερό της Αθηνάς** και δρασκευτικό κέντρο της πόλης. Κατά την αρχαϊκή εποχή (6ος αι. π.Χ.) κτίζονται οι πρώτοι μεγάλοι ναοί. Πολλά αναθήματα, κυρίως αγάλματα, αφιερώνονται στο Ιερό.

Κατασκευή: Π. Δημητριάδης

Επιμέλεια προπλάσματος: Μ. Κορρές

Στα μέσα του 5ου αι. π.Χ. αρχίζει στην Ακρόπολη ένα μεγάλο οικοδομικό πρόγραμμα με κύριο εμπνευστή τον περίφημο πολιτικό **Περικλή**. Η επιφάνεια του Ιερού διευρύνεται από 25 σε 34 στρέμματα. Μέχρι το τέλος του 5ου αι. ολοκληρώνονται ο Παρθενώνας, τα Προπύλαια -η μνημειακή είσοδος στο Ιερό- το Ερέχθειο και ο ναός της Αθηνάς Νίκης. Μικρότερα Ιερά, βωμοί και βοηθητικά κτήρια κτίζονται στο χώρο και εκατοντάδες αναθήματα στολίζουν το Ιερό.

Παρατήρησε το πρόπλασμα της Ακρόπολης με τα μνημεία του 5ου αι. π.Χ. και προσπάθησε να τα αναγνωρίσει.

Μουσείο Ακρόπολης • Αρχιτέκτονας: B. Tschumi, New York / Paris • Συνεργ. Αρχιτέκτονας: Μ. Φωτιάδης, ARSY, Αθήνα

Το Μουσείο της Ακρόπολης

Το Μουσείο της Ακρόπολης βρίσκεται κάτω ακριβώς από τον Ιερό Βράχο, 300 μέτρα από τον Παρθενώνα. Τα εκθέματα και η θέση του επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό το αρχιτεκτονικό σχέδιο του κτηρίου που αποτελεί μία τριμερή σύνδεση με **βάση, κορμό και επίστεψη**. Η βάση

του πήρε μία ιδιαίτερη μορφή προσαρμοσμένη στην επιτόπια αρχαιολογική ανασκαφή που ενσωματώθηκε στο Μουσείο. Έτσι το κτήριο δίνει την

αίσθηση ότι αιωρείται, καθώς στηρίζεται σε κολόνες, αποτελώντας ένα εντυπωσιακό κέλυφος για την ανασκαφή.

Ο κορμός του κτηρίου έχει ένα γυάλινο

περίβλημα με μεταλλικά πτερύγια στην ανατολική και δυτική όψη. Ένας ορθογώνιος κτιστός πυρήνας διαστάσεων 60 X 20 μ. όσο και ο σηκός του Παρθενώνα διαπερνά το κτήριο από το ισόγειο ως την κορυφή.

Μην ξεχάσετε να παρατηρήσεις τον Παρθενώνα, όπως καθρεφτίζεται στη γυάλινη όψη του Μουσείου.

Η Αΐδουσα του Παρθενώνα

Η επίστεψη του κτηρίου, η Αΐδουσα του Παρθενώνα, έχει τη μορφή μιας τεράστιας γυάλινης αΐδουσας που **ακολουθεί τις αναλογίες και τον προσανατολισμό του ίδιου του ναού**, αποκλίνοντας έτσι από τον προσανατολισμό του υπόλοιπου κτηρίου. Οι γυάλινες επιφάνειες που την περιβάλλουν εξασφαλίζουν ιδανικό φωτισμό για τα γλυπτά του Παρθενώνα αλλά και άμεση οπτική θέαση προς την Ακρόπολη. Τα πρωτότυπα γλυπτά αλλά και τα αντίγραφα όσων λείπουν είναι εκτεθειμένα σε ανάλογες θέσεις με αυτές που είχαν επάνω στο ναό. Έτσι δημιουργείται η δυνατότητα επανασύνδεσης όλων των σωζόμενων γλυπτών του ναού καθώς και ένα μοναδικό περιβάλλον για την κατανόηση των επιτευγμάτων που αντιπροσωπεύει το ίδιο το μνημείο.

Προσπάθησε να διακρίνεις τα πρωτότυπα γλυπτά του Παρθενώνα από τα αντίγραφα.

Ο Παρθενώνας

Ο Παρθενώνας κτίστηκε μεταξύ των ετών 447 και 438 π.Χ. από τους αρχιτέκτονες Ικτίνο και Καλλικράτη. Τη γενική εποπτεία του έργου είχε ο Φειδίας, ο εξαιρετικά προικισμένος γλύπτης και προσωπικός φίλος του Περικλή. Ναός δωρικός με πολλά ιωνικά στοιχεία, ο Παρθενώνας είναι κατασκευασμένος από λευκό πεντελικό μάρμαρο. Έχει μήκος περίπου 70 μέτρα, πλάτος περίπου 31 και ύψος 15 μέτρα. Ο ναός έχει περιμετρικά κίονες, 8 σε κάθε μία από τις στενές του πλευρές και 17 σε κάθε μια από τις μακριές. Ο σηκός, ο κεντρικός κλειστός χώρος του ναού, ήταν χωρισμένος σε δύο διαμερίσματα τα οποία δεν επικοινωνούσαν μεταξύ τους. Στο ανατολικό διαμέρισμα στεγαζόταν το μεγάλο

χρυσελεφάντινο άγαλμα της θεάς

Αθηνάς, ύψους 13 μέτρων,

περίφημο έργο του Φειδία. Μια δωρική, διώροφη κιονοστοιχία

πλαισίωνε το άγαλμα. Στο δυτικό διαμέρισμα υψώνονταν 4 ιωνικοί κίονες.

Ο σηκός είχε και δεύτερη σειρά από 6 δωρικούς κίονες, ανατολικά και δυτικά, τις προστάσεις. Συνολικά ο ναός είχε εξωτερικά και εσωτερικά 108 κίονες.

Μην ξεχάσεις να δεις το ακρωτήριο-ανθέμιο και τη λεοντοκεφαλή-ψευδοθύρο!

Ο πλούτος της γλυπτικής διακόσμησης του Παρθενώνα ήταν μοναδικός. Τρεις ήταν οι βασικές γλυπτικές ενότητες: τα αετώματα, οι μετόπες και η ζωφόρος.

Οι περιπέτειες του μνημείου

Από την κατασκευή του Παρθενώνα έχουν περάσει σχεδόν **25 αιώνες**. Ο ναός γνώρισε πολλές περιπέτειες. Η πρώτη μεγάλη καταστροφή έγινε στο τέλος του **4ου αι. μ.Χ.** και οφειλόταν σε εμπρησμό. Τότε απολαξεύθηκαν και πολλά από τα γλυπτά του ναού. Τον **6ο αι. μ.Χ.** ο Παρθενώνας μετατράπηκε σε εκκλησία. Κατά το Μεσαίωνα ήταν γνωστή ως Παναγία η Αθηنيώτισσα. Το **1205** έγινε εκκλησία λατινικού δόγματος. Το **1458**, οι Οθωμανοί

Τούρκοι μετέτρεψαν το μεγάλο ναό σε μουσουλμανικό τέμενος.

Κατά την εκστρατεία του Φραγκίσκου Μοροζίνι, το **1687**, ένα μεγάλο τμήμα του ναού κατέρρευσε από έκρηξη. Από τότε το μνημείο λεηλατήθηκε συστηματικά κυρίως από το Λόρδο Έλγιν, ο οποίος εκμεταλλευόμενος τις συνθήκες της

εποχής, λίγο μετά το **1800**, προχώρησε στην απόσπαση και αρπαγή πολλών γλυπτών του ναού που βρίσκονται τώρα στο Βρετανικό Μουσείο, στο Λονδίνο.

Σήμερα η ελληνική πολιτεία με στόχο την καλύτερη δυνατή προστασία και προβολή του ναού διεξάγει ένα πρωτοποριακό έργο συντήρησης και αποκατάστασής του.

Σχέδιο: Μ. Κορρές

Αναζήτησε το πίσω μέρος του λίθου III της νότιας ζωφόρου, από τον οποίο τα συνεργεία του Λόρδου Έλγιν απέσπασαν την μπροστινή ανάγλυφη επιφάνεια, που εκτίθεται απέναντι σε αντίγραφο.

Αετώματα

Ήλιος

Διόνυσος

Περσεφόνη

Δήμητρα

Άρτεμη

Τα θέματα των αετωμάτων προέρχονται από τους μύθους της Αθήνας. Το **ανατολικό**, επάνω από την είσοδο του ναού εικόνιζε τη **γέννηση της θεάς Αθηνάς** από το κεφάλι του πατέρα της, του Δία, με την παρουσία Ολύμπιων θεών.

Οι περισσότερες από τις κεντρικές μορφές του αετώματος έχουν χαθεί.

Εικονίζονταν ο Δίας, η Αθηνά και ο Ήφαιστος, ο οποίος, σύμφωνα με το μύθο, άνοιξε με ένα τσεκούρι το κεφάλι του Δία, για να γεννηθεί η θεά. Δίπλα τους εικονίζονταν η Ήρα, ο Ποσειδώνας, ο Ερμής, ο Άρης και ο Απόλλωνας.

Έχεις σκεφτεί πώς συνδέεται η ιδιότητα της Αθηνάς,

θεάς της σοφίας, με την υπερφυσική της γέννηση;

Τα αετώματα, δηλαδή οι τριγωνικοί χώροι που σχηματίζονται από τα γείσα της στέγης στις στενές πλευρές του ναού, ήταν τα τελευταία τμήματα που δέχθηκαν γλυπτή διακόσμηση με ολόγλυφα κολοσικά αγάλματα (437-432 π.Χ.). Είχαν μήκος περίπου 28,5 μ. και οι κεντρικές τους μορφές ύψος περίπου 3,30μ.

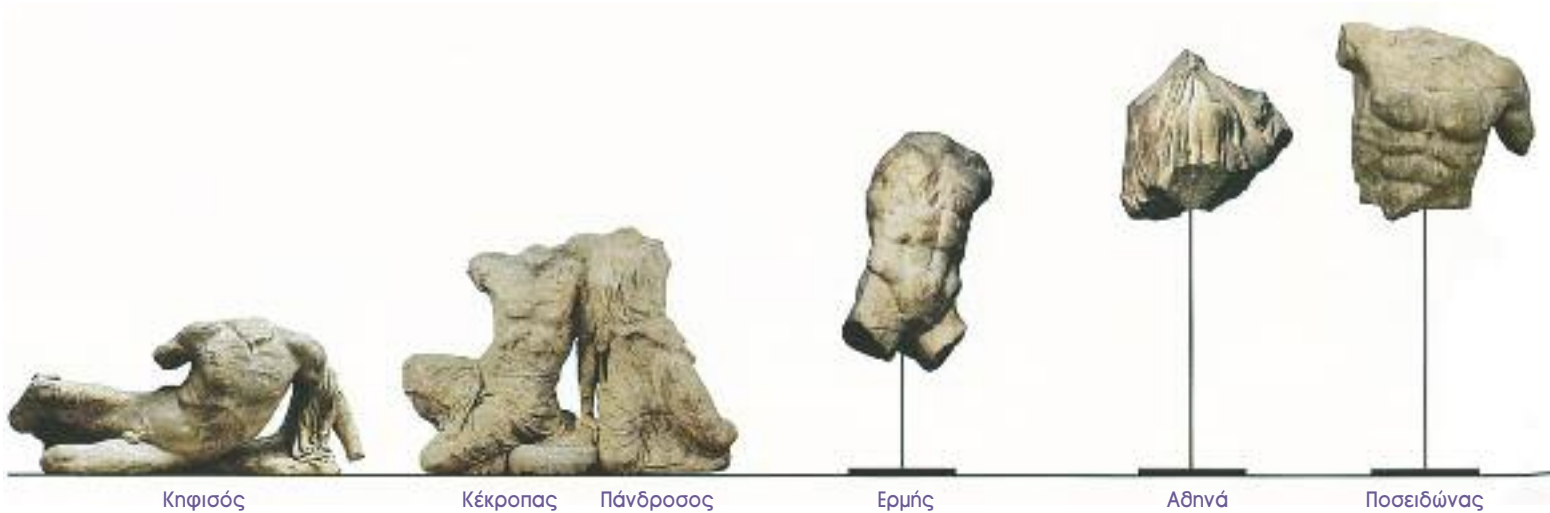
Η σκηνή της γέννησης της Αθηνάς πλαισιώνεται στα δύο άκρα του αετώματος από τα άρματα του Ήλιου που ανατέλλει και της Σελήνης που δύει, προσδιορίζοντας έτσι ότι η γέννηση έγινε την αυγή.

Αριστερά, παριστάνεται ξαπλωμένος ο Διόνυσος. Ακολουθούν η Δήμητρα και η κόρη της, η Περσεφόνη, καθισμένες επάνω σε κασέλες. Δίπλα τους εικονίζεται όρθια η Άρτεμη.

Στη δεξιά πλευρά του αετώματος, υπάρχει ένα σύμπλεγμα τριών καθιστών θεοτήτων, της Εστίας, της Διώνης, και της κόρης της, της Αφροδίτης, ξαπλωμένης νωχελικά στην αγκαλιά της μητέρας της.

Κ. Schwerzek, Αναπαράσταση του ανατολικού αετώματος

Στο **δυτικό αέτωμα** εικονίζονταν η **διαμάχη μεταξύ της Αθηνάς και του Ποσειδώνα** για τη διεκδίκηση της προστασίας της πόλης, που κατέληξε στη νίκη της θεάς Αθηνάς, η οποία έγινε **πολιούχος** της Αθήνας.

Στο μέσον εικονίζονταν οι δύο θεοί, με τα δώρα τους, η Αθηνά με την ελιά και ο Ποσειδώνας με το αλμυρό νερό. Πλαισιώνονταν από τα δύο άρματα, με τα οποία έφτασαν στον αγώνα, έχοντας ως ηνιόχους αντίστοιχα τη Νίκη και τη σύζυγο του Ποσειδώνα, Αμφιπρίτη. Δίπλα τους οι δύο αγγελιοφόροι, ο Ερμής και η Ίρις, έρχονται να αναγγείλουν το τέλος του αγώνα.

Προσπάθησε να φανταστείς την εικόνα της Αθηνάς εάν στη διαμάχη των δύο θεών κέρδιζε ο Ποσειδώνας.

Ίρις

Αμφιτρίτη

Ωρείθυια

Ιλισός

Καλλιρρόη

Στην αριστερή πλευρά παριστάνεται ο μυθικός βασιλιάς της Αθήνας Κέκροπας με την κόρη του Πάνδροσο και δίπλα του το γιο του, τον Ερυσίχθωνα. Στη δεξιά πλευρά παριστάνεται καθιστή η Ωρείθυια, η κόρη του Ερεχθέα, πλαισιωμένη από τους δύο δίδυμους γιους της.

Στα δύο άκρα του αετώματος οι μισοξαπλωμένες μορφές είναι προσωποποιήσεις του ποταμού Κηφισού και της πηγής Καλλιρρόης. Δίπλα της ο άλλος ποταμός της Αττικής, ο Ιλισός, παριστάνεται γυμνός, καθιστός.

Κ. Schwerzek, Αναπαράσταση του δυτικού αετώματος

Μετόπες

Επάνω από την εξωτερική κιονοστοιχία βρίσκονταν οι μετόπες του ναού, συνολικά 92 τετράγωνες πλάκες περίπου 1.35μ. x 1.35 μ. η καθεμία, με ανάγλυφη διακόσμηση και ανάμεσα τους τα τρίγλυφα, αποτελούμενα από 3 γλυφές. Ήταν τα πρώτα τμήματα του ναού που διακοσμήθηκαν (445-440 π.Χ.) με γλυπτά τόσο έξεργα που μοιάζουν με ολόγλυφα. Τα θέματα των αναγλύφων στις μετόπες προέρχονται από την ελληνική μυθολογία. Στις περισσότερες, μάλιστα, απεικονίζεται το αγαπημένο θέμα της αρχαίας ελληνικής τέχνης, ο αγώνας.

Στα **ανατολικά**, λοιπόν, στην ιερότερη όψη του μεγάλου ναού, μπορούσε να δει κανείς σκηνές από τη **Γιγαντομαχία**, τη μυθική, δηλαδή, μάχη μεταξύ των θεών του Ολύμπου και των Γιγάντων. Στη **δυτική πλευρά** υπήρχαν σκηνές της **Αμαζονομαχίας**, της μάχης των Ελλήνων εναντίον των Αμαζόνων.

Ποιους άλλους μύθους
σχετικούς με Κενταύρους γνωρίζεις;

Στη **βόρεια πλευρά** απεικονίζονταν σκηνές από τον **Τρωϊκό πόλεμο**, κυρίως η άλωση της Τροίας από τους Έλληνες. Στη **νότια πλευρά** το θέμα εικοσιτριών μετοπών ήταν η **Κενταυρομαχία**, ενώ οι υπόλοιπες εννέα, οι μεσαίες, είχαν διαφορετικά θέματα. Οι Θεσσαλοί Λαπίδες κάλεσαν στους γάμους του βασιλιά τους, τους γείτονές τους Κενταύρους, οι οποίοι, κατά το μύθο, ήταν βαρβαρική φυλή με σώμα αλόγου και με κορμό και κεφαλή ανθρώπου. Οι Κένταυροι μέδυσαν και προσπάθησαν να αρπάξουν τις γυναίκες των Λαπιδών, με αποτέλεσμα να επακολουθήσει μάχη σώμα με σώμα.

Ζωφόρος

Η ζωφόρος είναι μία συνεχής ζώνη με ανάγλυφες παραστάσεις, που περιέτρεχε εξωτερικά τον κυρίως ναό σε ύψος 12 μέτρων από τη βάση του. Κατασκευάστηκε μεταξύ των ετών 442-438 π.Χ. και αποτελούνταν από 115 λίθους. Είχε συνολικό μήκος 160 μέτρα και ύψος 1,02 μέτρα. Το πάχος κάθε λίθου ήταν περ. 65 εκατοστά και το μέσο βάθος του αναγλύφου 6 εκατοστά. Πλούσια χρώματα και πρόσθετα μεταλλικά στοιχεία διακοσμούσαν τις μορφές, που πρόβαλλαν ανάγλυφα επάνω σε βαθύ γαλάζιο φόντο.

Θέμα της ζωφόρου ήταν η **πομπή προς την Ακρόπολη** που γινόταν κατά τα **Μεγάλα Παναθήναια**, τη γιορτή προς τιμήν της θεάς Αθηνάς. Η γιορτή ήταν πολυήμερη και περιλάμβανε διάφορες εκδηλώσεις: καλλιτεχνικούς και αθλητικούς αγώνες καθώς και τη μεγάλη πομπή προς την Ακρόπολη.

Στην πομπή συμμετείχαν 378 μορφές, θεοί, ήρωες της πόλης, άρχοντες, πολίτες άνδρες και γυναίκες, παιδιά, νέοι και γέροι καθώς και περισσότερα από 200 ζώα, κυρίως άλογα, αλλά και βόδια και κριάρια.

Από τη νοτιοδυτική γωνία της ζωφόρου ξεκινάει η πομπή χωρισμένη σε δύο ομάδες, που προχωρούν κατά μήκος των μακριών πλευρών και συναντιούνται στο κέντρο της ανατολικής πλευράς.

Παρατήρησε τις διαφορετικές κατευθύνσεις της πομπής στη δυτική και τη νότια ζωφόρο.

Σύμφωνα με τους περισσότερους ερευνητές, στη **δυτική ζωφόρο** εικονίζεται **η προετοιμασία της πομπής των Παναθηναίων** που γινόταν στον Κεραμεικό.

Η πομπή κινείται από τα δεξιά προς τα αριστερά. Ήρεμες σκηνές εναλλάσσονται με σκηνές δράσης. Εικονίζονται ιππείς σε διάφορες στάσεις. Κάποιοι συζητούν, άλλοι δένουν τα σανδάλια τους, άλλοι προσπαθούν να δαμάσουν το άλογό τους. Στην πλευρά αυτή κάθε σκηνή εκτυλίσσεται στα όρια ενός λίθου, άρα θα μπορούσε να έχει λαξευθεί στο έδαφος και κατόπιν να τοποθετήθηκε στο μνημείο.

Ψάξε να βρεις έναν λίθο όπου εικονίζονται μόνον ένας ιππέας και ένα άλογο. Πρόκειται για έναν λίθο εξαιρετικής ποιότητας που πιστεύεται ότι ήταν έργο του ίδιου του Φειδία.

BII

BXXIII

Η πομπή στη **Βόρεια ζωφόρο** κινείται από δεξιά προς τα αριστερά. Η σύνθεση του πρώτου τμήματος της πομπής αποτελείται από **εξήντα ιππείς**, που επικαλύπτονται σε αλληπάλληλα επίπεδα. Μπορούμε να διακρίνουμε δέκα ομάδες ιππέων. Συνήθως πρώτος είναι αυτός που το άλογό του διακρίνεται ολόκληρο.

Βλέπουμε την εξαιρετική ποικιλία, όχι μόνο στις κινήσεις και ιδιαίτερα στην κίνηση της κεφαλής, αλλά και στις χειρονομίες, στα υποδήματα, στα καλύμματα της κεφαλής και στα ρούχα. Οι νεαροί ιππείς άλλοτε απεικονίζονται γυμνοί, άλλοτε φορούν κοντό χιτώνα, ενώ άλλοτε έχουν πλήρη ενδυμασία, μερικές φορές και πανοπλία.

ΒΧΧΧVI

Στην επόμενη ομάδα απεικονίζεται ο **αγώνας των αποβατών**. Πρόκειται για ένα αγώνισμα της γιορτής των Παναθηναίων, που διεξαγόταν ως εξής: Τέθριππα άρματα με ηνίοχο και οπλίτη συναγωνίζονταν. Ο οπλίτης κατέβαινε και ανέβαινε ξανά στο άρμα που έτρεχε. Στη βόρεια πλευρά της ζωφόρου εικονίζονται δώδεκα άρματα. Ακολουθεί η **πομπή της θυσίας**. Προπορεύονται τα ζώα που θα θυσιαστούν, τέσσερα βόδια και τέσσερα κριάρια με τους πομπείς-οδηγούς τους. Συμμετέχουν επίσης θαλλοφόροι, δηλαδή άνδρες που κρατούν κλαδιά ελιάς, μουσικοί, υδριαφόροι που φέρουν αγγεία με νερό και σκαφηφόροι που φέρουν σκάφες προσφορών.

Αναζήτησε στην πομπή της θυσίας τους θαλλοφόρους, τους μουσικούς, τους υδριαφόρους και τους σκαφηφόρους.

NX

NXXXI

Στη **νότια ζωφόρο** η πομπή κινείται από αριστερά προς τα δεξιά. Αρχίζει με τον τελετάρχη που εποπτεύει τους αγώνες. Ακολουθεί και εδώ **η παράταξη εξήντα ιππέων**. Ανάλογα με την ενδυμασία μπορούμε να τους χωρίσουμε σε δέκα ομάδες από έξι ιππείς η καθεμία. Οι ιππείς συμμετέχουν στην πομπή κατά φυλές, σύμφωνα με την οργάνωση των Αθηναίων πολιτών σε δέκα φυλές. Όλα τα άλογα απεικονίζονται σε προφίλ, άλλα προχωρούν ήσυχα, άλλα τρέχουν, άλλα συναγωνίζονται.

NXLIV

Ακολουθεί **η πομπή των αρμάτων**, η οποία λόγω της ανατίναξης του 1687 διατηρείται πολύ αποσπασματικά. Συμμετέχουν δέκα άρματα, που το κάθε ένα αναπτύσσεται σε ένα λίθο. Το άρμα είχε δύο τροχούς που έφεραν το δίφρο, δηλαδή το σώμα του άρματος. Τα άλογα ζεύονταν στο άρμα με τη βοήθεια ενός γερού ξύλου, του ρυμού, που συνδεόταν στο κέντρο του άξονα των τροχών. Το άρμα οδηγούσε ο ηνίοχος.

Στους επόμενους λίθους εικονίζεται **η πομπή της θυσίας**. Εδώ τα ζώα για τη θυσία είναι δέκα βόδια που συνοδεύονται από τους οδηγούς τους. Ακολουθούν και εδώ θαλλοφόροι, μουσικοί και σκαφηφόροι.

Υπήρχαν πολλά ονόματα στην αρχαία Ελλάδα που συνδέονταν με τα άλογα: Ξανθίππη, Ιπποκράτης, Λύσιππος, Μελάνιππος, Φίλιππος κ.ά. Τι σημαίνει το καθένα;

AIV

AV

Παρατήρησε τη σκηνή του πέπλου. Ποιος από τους δύο τον παραλαμβάνει για να τον παραδώσει στη θεά Αθηνά; Δικαιολόγησε την άποψή σου.

Η πομπή της **θυσίας** συνεχίζεται στην **ανατολική ζωφόρο**, όπου **συναντιούνται τα δύο τμήματα της πομπής**. Πρόκειται για την ιερότερη πλευρά του ναού, στην οποία δεν εικονίζονται ζώα, παρά μόνο θεοί και θνητοί. Είναι η μόνη πλευρά στην οποία συμμετέχουν γυναίκες, που προχωρούν προς το μέσον κρατώντας τελετουργικά σκεύη για τη θυσία, οινοχόες, φιάλες και θυμιατήρια.

Στη μέση της ανατολικής πλευράς, εικονίζεται το αποκορύφωμα του πολυημέρου εορτασμού των Παναθηναίων, το τέλος της πομπής, **η παράδοση του πέπλου**, του δώρου των Αθηναίων, που θα έντυνε το ιερό λατρευτικό ξύλινο άγαλμα της θεάς Αθηνάς που βρισκόταν στο Ερέχθειο. Στη σκηνή συμμετέχουν πέντε μορφές, τρεις γυναίκες, δύο που μεταφέρουν τα ιερά καθίσματα και μία μεγαλύτερη, ίσως η Ιέρεια που τις καθοδηγεί. Μία σεβάσμια μορφή, ίσως ο "Άρχων-Βασιλεύς" και ένα παιδί κρατούν τον πέπλο.

AV

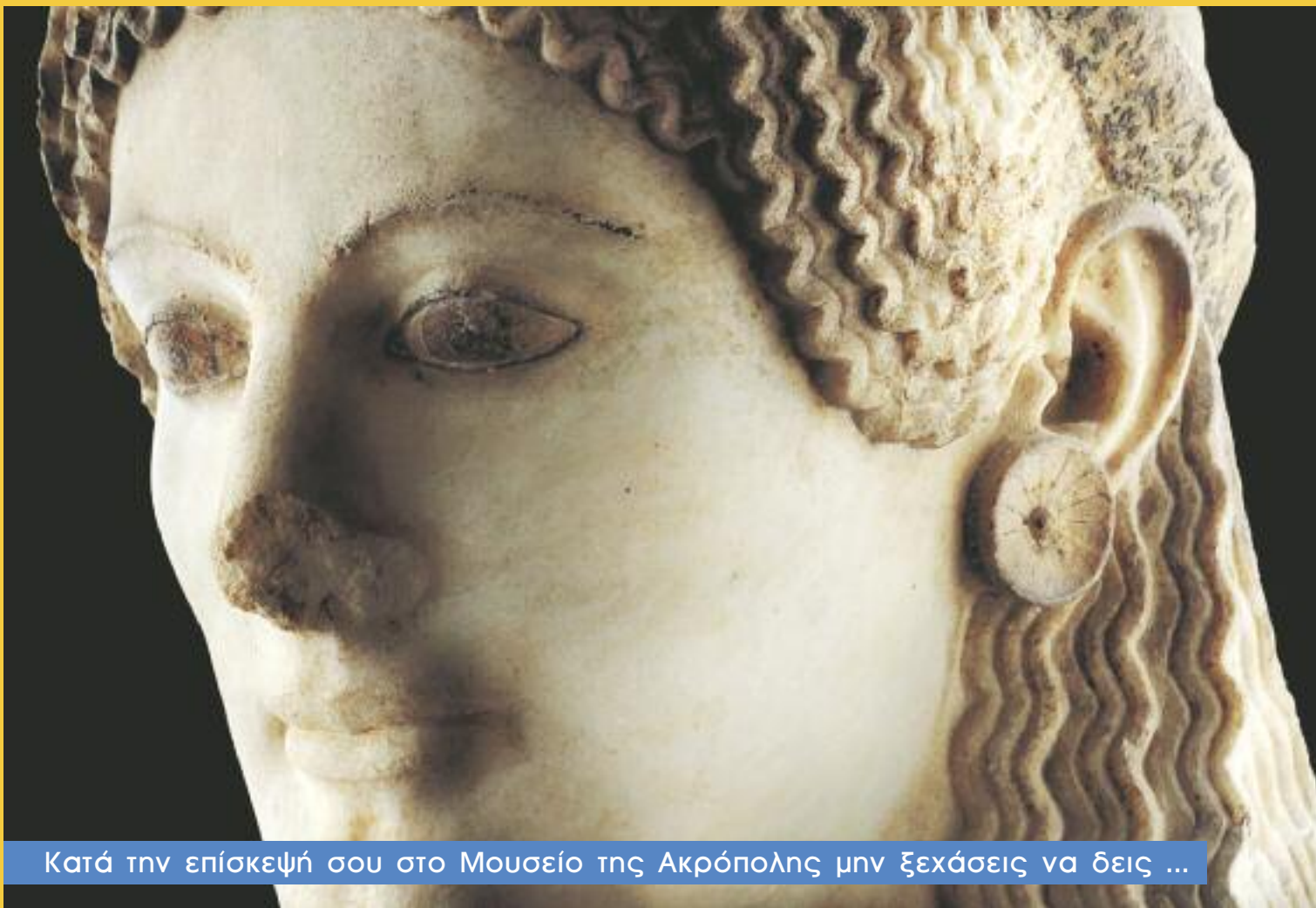
AVI

Αριστερά και δεξιά της κεντρικής σκηνής εικονίζονται **οι θεοί του Ολύμπου** καθιστοί, μεγαλύτεροι από τις άλλες μορφές, υποδηλώνοντας έτσι τη δεϊκή τους υπόσταση. Πρώτος από αριστερά εικονίζεται ο Ερμής με τον πέτασο στα γόνατά του. Δίπλα ο Διόνυσος κρατούσε δύρσο, η Δήμητρα δάδα και ο Άρης το δόρυ του. Ο Δίας κάθεται σε θρόνο και κρατάει το σκήπτρο του. Δίπλα του εικονίζεται η σύζυγός του, η Ήρα. Πίσω τους στέκεται όρθια η Ίρις, η αγγελιοφόρος των θεών. Δίπλα στις κεντρικές μορφές κάθεται η Αθηνά. Στα γόνατά της κρατάει την αιγίδα και με το δεξί της χέρι δόρυ. Δίπλα της κάθεται ο Ήφαιστος με το μπαστούνι του. Ακολουθούν ο Ποσειδώνας με την τρίαινά του, ο Απόλλωνας με στεφάνι και κλαδί δάφνης, η Άρτεμη με το τόξο της και η Αφροδίτη με το γιο της, τον Έρωτα, ο οποίος κρατούσε μία ομηρέλα.

Προσπάθησε να αναγνωρίσεις τους θεούς από τα σύμβολά τους και από τη θέση τους στη σύνθεση.

Κατά την επίσκεψή σου στο Μουσείο της Ακρόπολης μην ξεχάσεις να δεις ...

... μία **αρχαία γειτονιά** της Αθήνας, με συνεχή κατοίκηση από τους προϊστορικούς έως και τους βυζαντινούς χρόνους. Ήρθε στο φως με **ανασκαφή** που πραγματοποιήθηκε στο οικόπεδο Μακρυγιάννη και ενσωματώθηκε ως έκθεμα στο Μουσείο της Ακρόπολης. Τα σπίτια, τα λουτρά, τα καταστήματα και τα εργαστήρια της αρχαίας πόλης που αποκαλύπτεται κάτω από το Μουσείο, μαζί με γλυπτά, αγγεία, νομίσματα και άλλα ευρήματα της ανασκαφής, μας δίνουν πληροφορίες για την καθημερινή ζωή στην αρχαία Αθήνα.

ψάξε να βρεις όλα τα σημεία μέσα στο Μουσείο από τα οποία φαίνεται η ανασκαφή.

... μία **λουτροφόρο** (525 π.Χ) που απεικονίζει γαμήλια πομπή. Προέρχεται από ένα υπαίθριο ιερό, αφιερωμένο στη Νύμφη, τοπική θεότητα της Αθήνας, προστάτιδα του γάμου. Οι λουτροφόροι ήταν πολυτελή ψηλόλιγνα αγγεία με τα οποία μετέφεραν το νερό από την κρήνη Καλλιρρόη, για το γαμήλιο λουτρό των μελλονύμφων. Μετά το γάμο τα αγγεία αυτά προσφέρονταν στο **Ιερό της Νύμφης**. Απεικόνιζαν θέματα μυθολογικά ή σχετικά με το γάμο.

Αναζήτησε στο Μουσείο το "θησαυρό" του Ιερού της Ουρανίας Αφροδίτης, όπου οι νεόνυμφοι έβριχναν μία ασημένια δραχμή προκειμένου να εξασφαλίσουν μια γόνιμη και ευτυχισμένη έγγαμη ζωή.

Έχει παρατηρήσει αντίστοιχα σημερινά τάματα των πιστών μέσα στις εκκλησίες;

... το τμήμα του γυναικείου προσώπου με

τους **αναθηματικούς οφθαλμούς** (350-300 π.Χ.), τάμα στο **Ιερό του Ασκληπιού**, θεού της Ιατρικής. Βρέθηκε ένδικο

σε λίθινη στήλη και πρόκειται για αφιέρωμα ενός πιστού, του Πραξία για τη γυναίκα του. Αυτό που ξεχωρίζει είναι τα ένδικα καστανά μάτια με το ζωηρό, έντονο βλέμμα.

... τη **νεαρή γυναίκα**, τέλος 1ου αι. π.Χ), που απεικονίζεται σε μια έντονα χορευτική κίνηση. Βρέθηκε στο **Διονυσιακό θέατρο** και ίσως αποτελούσε επένδυση βάσης ενός χάλκινου τρίποδα.

Παρατήρησε το πλούσιο, γεμάτο πτυχές τυλιγμένο γύρω από το σώμα της, καλή ύπτοντας και το κεφάλι της, ιαζιμένα καθώς αναμίζει μάτιο της χορεύτριας.

... τα γλυπτά του μεγάλου **πώρινου αετώματος** (γύρω στα 570 π.Χ.), από τον **αρχαϊκό Παρθενώνα ή Εκατόμπεδο**. Στο κέντρο απεικονίζονται δύο λιοντάρια που κατασπαράζουν ταύρο. Αριστερά ο Ηρακλής παλεύει με τον Τρίτωνα, μυθικό θαλάσσιο πλάσμα με κορμό ανθρώπου και φιδίσινα ουρά ψαριού. Δεξιά εικονίζεται ο Τρισώματος, θαλάσσιος δαίμονας, ίσως ο Νηρέας, που αποτελείται από τρεις μορφές, ανθρώπινες ως τη μέση και φιδίσιες από τη μέση και κάτω. Οι τρεις μορφές παριστάνουν γενειοφόρους άνδρες με μεγάλα φτερά που κρατούν ο πρώτος κεραυνό, ο δεύτερος νερό και ο τρίτος ένα πουλί.

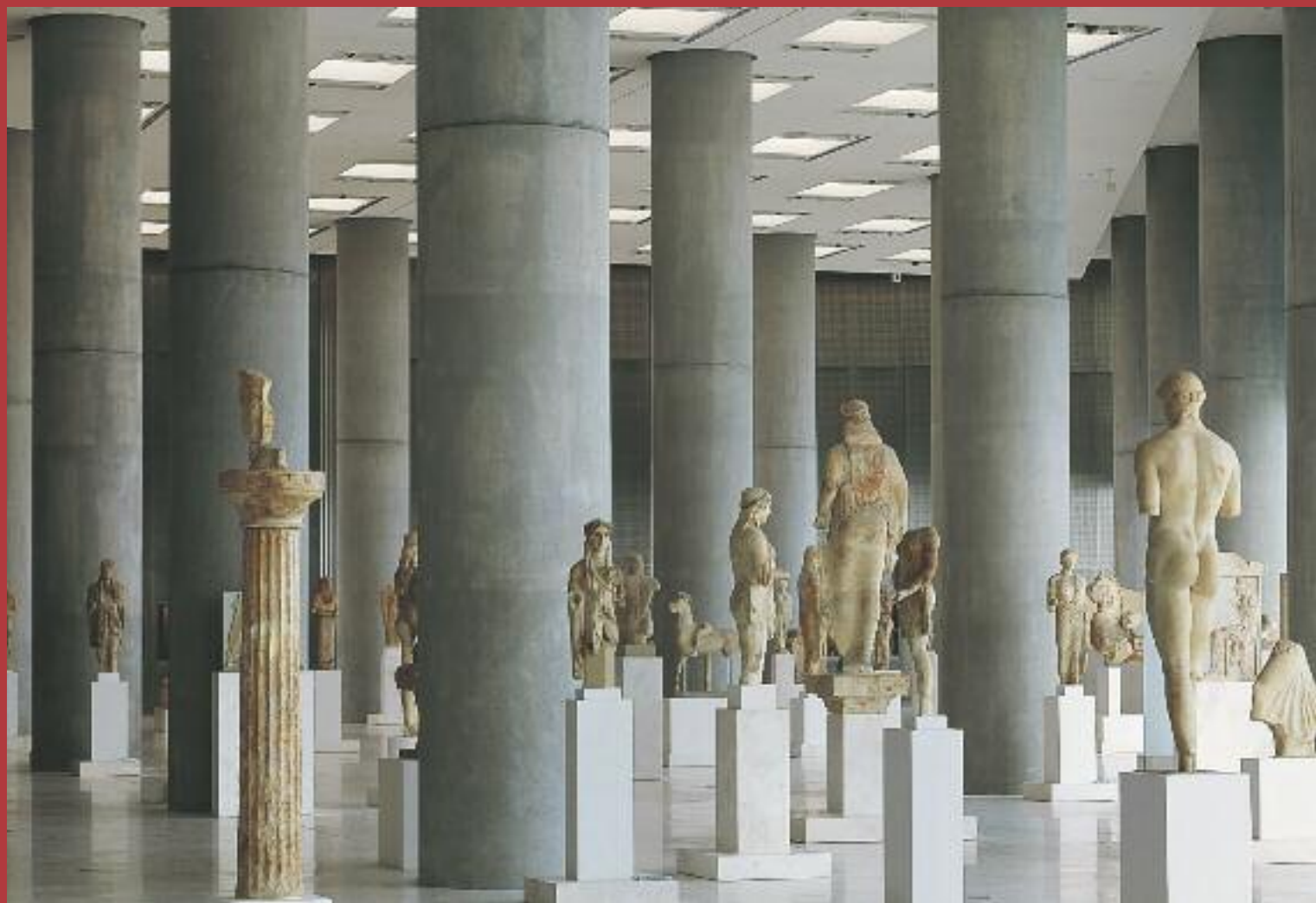
Τι νομίζεις
ότι αντιπρο-
σωπεύουν ο
κεραυνός, το νερό
και το πουλί;

Αναγνωρίζεις κάποια από τα σύμβολα της θεάς Αθηνάς;

... το μαρμάρινο σύμπλεγμα της **Γιγαντομαχίας** (γύρω στα 525 ή 508/7 π.Χ.), της μυθικής μάχης των θεών του Ολύμπου με τους Γίγαντες, παιδιά της Γης που προέρχεται από το **ανατολικό αέτωμα του "Αρχαίου Ναού"**. Η θεά Αθηνά, προστάτιδα της πόλης και του Ιερού, ορμάει με το δόρυ στο δεξί χέρι προς τον γίγαντα Εγκέλαδο, προσωποποίηση των σεισμών, από τη μορφή του οποίου σώζεται μόνον το ένα πόδι. Η θεά προτείνει απειλητικά το αριστερό χέρι που καλύπτεται ολόκληρο από την αιγίδα με τα φίδια. Δεξιά ένας γίγαντας είναι πεσμένος προς τα πίσω. Δύο άλλοι γίγαντες, γονατισμένοι στο ένα πόδι, κλείνουν τις γωνίες του αετώματος.

... το άγαλμα του Μοσχοφόρου (570 π.Χ.).

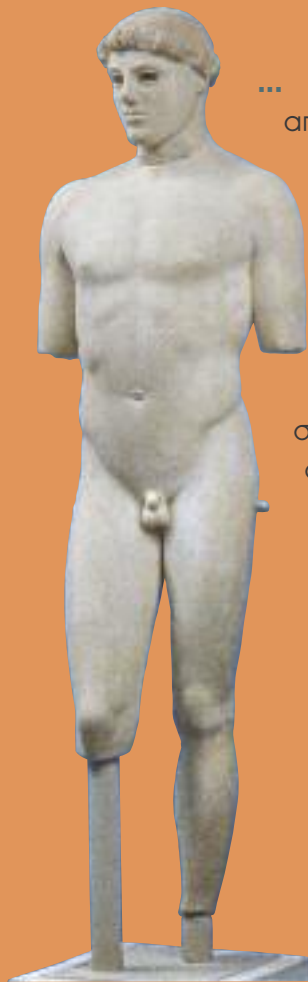
Παριστάνει ένα νέο γενειοφόρο άνδρα που μεταφέρει στους ώμους του ένα μοσχάρακι για να το προσφέρει στη θεά Αθηνά. Το πρόσωπό του ζωντανεύει με το χαμόγελο και τις άλλοτε ένδετες κόρες των ματιών.

Στη βάση του αγάλματος σώζεται επιγραφή, γραμμένη από δεξιά προς τα αριστερά που αναφέρει ότι "ο Ρόμβος ανέθεσε το άγαλμα, ο γιος του Πάθου". Μπορείς να τη διαβάσεις;

... την Πεπλοφόρο (530 π.Χ) που οφείλει το όνομά της στο ρούχο που φοράει. Ο πέπλος συγκρατείται με πόρπες επάνω στους ώμους, αναδιπλώνεται λίγο επάνω από τη μέση και δένεται με ζώνη. Τα κυματιστά μαλλιά με το έντονο κόκκινο χρώμα, τα φωτεινά μάτια και το λαμπερό χαμόγελο χαρίζουν ζωντάνια και χάρη στην καλοσχηματισμένη νεανική μορφή.

Παρατήρησε το χρώμα που σώζεται στα μαλλιά, στα μάτια και στο ρούχο.

... το **Παιδί του Κριτίου** (480 π.Χ.), έναν έφηβο που αποδίδεται στο γλύπτη Κρίτιο. Πρόκειται για πολύ σημαντικό έργο που δείχνει τη μετάβαση από την αρχαϊκή τέχνη στην κλασική. Ο νέος στηρίζεται στο αριστερό του πόδι και προβάλλει το δεξί λυγισμένο. Έτσι, η ακαμψία και στατικότητα που υπήρχε μέχρι εκείνη την εποχή, δίνει τη θέση της σε μία στάση πιο φυσική και χαλαρή.

*Γνωρίζεις ότι γυμνοί απεικονίζονταν συνήθως οι αθλητές και οι ήρωες;
Τι από τα δύο νομίζεις ότι ήταν το παιδί του Κριτίου;*

... το χάλκινο **κεφάλι οπλίτη** (480-470 π.Χ.) σε φυσικό μέγεθος, που αποτελεί πρότυπο έργο ενός μεγάλου γλύπτη από την Αίγινα, όπως μαρτυρούν τα ιδιαίτερα καλοσχεδιασμένα χαρακτηριστικά του προσώπου του μαζί με τη γενειάδα και το μουστάκι του.

Πολλά από τα ωραιότερα αρχαία γλυπτά ήταν κατασκευασμένα από χαλκό.

Αναζήτησε κάποια από αυτά στο Μουσείο.

... τον **Ερμή Προπύλαιο** (1ος αι. μ.Χ.). Πρόκειται για Ερμαϊκή στήλη, ρωμαϊκό αντίγραφο ενός έργου του περίφημου γλύπτη Αλκαμένη (430 π.Χ.). Οι στήλες αυτές έφεραν συνήθως στο επάνω μέρος το κεφάλι του θεού Ερμή, προστάτη των οδοιπόρων, και ήταν τοποθετημένες σε δρόμους αλλά και σε εισόδους Ιερών και κατοικιών.

Γιατί τοποθετήθηκε Ερμαϊκή στήλη μπροστά από τα Προπύλαια;

... τις **Καρυάτιδες** (420-409 π.Χ.), τις έξι Κόρες που στήριζαν την οροφή της νότιας πρόστασης του **Ερεχθείου** αντί για κίονες. Η πρόσταση των Κορών πιστεύεται ότι αποτελούσε το επιτύμβιο μνημείο του τάφου του Κέκροπα και οι Κόρες ήταν οι χοηφόροι που απέδιδαν τιμές στον ένδοξο νεκρό.

Παρατήρησε τις πτυχές των ενδυμάτων που μοιάζουν με ραβδώσεις κίωνων.

Τι νομίζεις ότι κρατούσαν οι Καρυάτιδες στα χέρια τους;

Μαζί με τη Σανδαλίζουσα υπάρχουν Νίκες που τρέχουν έχοντας απλωμένα τα φτερά τους, άλλες που οδηγούν ζώα για θυσία και άλλες που στήνουν τρόπαια για να τιμήσουν τη θεά. Μπορείς να τις διακρίνεις;

... τη Σανδαλίζουσα Νίκη (τέλος 5ου αι. π.Χ.) που σκύβει για να τακτοποιήσει το σανδάλι της και αποτελεί ένα από τα ωραιότερα γλυπτά του ναού της Αθηνάς Νίκης. Προέρχεται από το ανάγλυφο θωράκιο που είχε κατασκευαστεί γύρω από το ναό για την προστασία των προσκυνητών.

... το πορτρέτο του Μεγάλου Αλεξάνδρου (336 π.Χ.), που τον απεικονίζει σε νεαρή ηλικία. Έργο του γλύπτη Λεωχάρη ή του Λυσιππου φιλοτεχνήθηκε όταν ο Αλέξανδρος επισκέφθηκε για μοναδική φορά την Αθήνα, μετά την ήττα των Αθηναίων και των συμμάχων τους στη μάχη της Χαιρώνειας.

Παρατήρησε τα απειρά πλησιάζοντα χαρακτηριστικά του προσώπου του και τις πλούσιες κυματιστές μοιραίες. Ποιον σίγνιο θεό σου θυμίζει;

Παίξε με τη ζωφόρο στο διαδίκτυο! <http://www.parthenonfrieze.gr>

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διονυσίου Αρεοπαγίτου 15, Αθήνα 117 42

Τηλ.: 210 9239186, 210 9000903, E-mail: info@theacropolismuseum.gr

www.theacropolismuseum.gr

